

FORSVARSDPARTEMENT

AVGRADERT

18 OKT 2012

Ref..

Underskrift: *Tore Fjellner*~~BEGRENSSET~~~~iht sikkerhetsloven §§ 11 og 12
if offentliglova § 13~~

INTERVJUREFERAT

Tid	Tirsdag 6. mars 2012 kl. 1200
Sted	Sekretariatet, Akersgata 51, Oslo
Intervju av	Harald Sunde, forsvarssjef
Intervjuere	Torgeir Hagen, 22. juli-kommisjonen Alexandra Bech Gjørsv, 22. juli-kommisjonen Guri Hjeltnes, 22. juli-kommisjonen Laila Bokhari, 22. juli-kommisjonen Olav Njølstad, Sekretariatet
Andre til stede	Hege Gabrielsen, PwC (sikring/dokumentasjon av intervjuet)

Formelle forhold:

Sunde var i forkant av intervjuet gitt skriftlig underretning om bakgrunnen for at kommisjonen ønsker hans forklaring, og de rettslige og praktiske rammer for intervjuet.

Sunde ble gjort kjent med muligheten til å la seg bistå av en rådgiver, tillitsmann eller annen person

Sunde er videre gjort kjent med plikten arbeidsgiver har pålagt ham/henne om å forklare seg for kommisjonen, og at det er forbundet med straffeansvar å forklare seg bevisst uriktig.

Sunde ble gjort kjent med innholdet i selvinkrimineringsvernet ved at vedlagte notat ble lest opp, og at dette vernet, etter kommisjonens syn, i utgangspunktet ikke kommer til anvendelse ved denne forklaringen.

Sunde ble videre gjort kjent med at det ble tatt lydopptak, som ville bli lagret, og at det ville bli utarbeidet referat for signering som også ville bli lagret.

Sunde ble også gjort kjent med at referatet vil kunne bli gjort tilgjengelig for andre enn kommisjonen, for eksempel dersom hensynet til sakens opplysning, ivaretagelse av partsrettigheter eller oppfyllelse av lovpålagte krav gjør dette nødvendig. Sunde ble også gjort kjent med at kommisjonen er bundet av offentliglovas regler om innsyn i dokumenter. Sunde ble også gjort kjent med at opplysninger fra referatet ville kunne bli brukt i kommisjonens rapport.

Sunde ble gjort kjent med sine rettigheter til å kreve innsyn etter pol § 18 og retting etter pol §§ 27 og 28.

Harald Sunde, 060312

Sunde samtykket i å la seg intervjuet på ovennevnte forutsetninger.

Etter en kort presentasjon av representantene fra kommisjonen, ble Sunde orientert om kommisjonens mandat, formålet med intervjuet og hvordan det ville bli gjennomført. Intervjuteemaene ble introdusert.

Sunde startet sin redegjørelse.

Egen bakgrunn og rolle

Stilling

Forsvarssjef fra 1.10 2009.

Utdanning og yrkeserfaring

Sunde startet sin militære løpebane i 1973 med befalsskole i kavaleriet. Han fortsatte med hærens krigsskole på Linderud fra 1976-79 og i 1986 tok han Forvarets stabsskole 1. Sunde gjennomførte tysk generalstabsutdanning i Hamburg 1987-89, og US Army War College i 1998-99. I tillegg har han tatt en rekke kurs og utdanninger på ulike nivåer i forsvaret, i inn- og utland.

Sunde har bred tjenstlig erfaring fra hæren etter uteksaminering fra befalsskolen, herunder avdelingssjef, troppssjef, skvadronssjef, sjef for hærens jegerskole, sjef for FSK og brigadesjef. Av felles tjenestestillinger har han vært kommandør for landstridskreftene, sjef for FDs operasjonsavdeling, plansjef i Forsvarets overkommando og sjef for Forsvarets fellesoperative hovedkvarter.

Av internasjonal tjenesteerfaring nevner Sunde stillingen som stabssjef i den nordisk/polske brigade i Bosnia-Herzegovina (IFOR/SFOR), sin tid som assisterende stabssjef for planarbeidet i NATOs Nord kommando i Nederland og at han har vært Norges representant i NATOs militærkomite i Brussel.

Av erfaring Sunde anser som særlig relevant i forhold til krisehåndtering, trekker han frem perioden som sjef for FSK i perioden 1992 til 1996 med ansvar for maritim og kontraterrorstøtte til politiet. Dette inkluderte årlige samøvelser med politimestre om ilandføringsanlegg for olje/gass og offshoreinstallasjoner, samt kontraterror scenarier på landterritoriet.

Egen rolle og egne erfaringer 22. – 25. juli

Fredag 22. juli

22. juli var Sunde på tjenesteoppdrag i Italia med planlagt retur 24. juli. Oppdraget var todelt: innsettelse av generalløytnant Dahlhaug som sjef for Nato Defence College, samt bilaterale samtaler med den italienske forsvarssjefen. Da Sunde ble varslet i Roma om eksplosjonen i Oslo sentrum, gikk han sammen med militærassistent adjutant Yngve Skoglund, umiddelbart inn på nettaviser for å få mer informasjon.

Umiddelbart etter at han var underrettet om hendelsene i Oslo, tok Sunde kontakt med stabssjef Finseth på Akershus som fungerte i hans fravær, for å forsikre seg om at han var innsatt i problemstillingene og kunne ivareta de nødvendige funksjoner. Sunde fikk bekreftet at SITSEN var i full drift og at staben var i ferd med å skaffe seg oversikt over hvor nøkkelpersonell i forsvaret befant seg.

Sunde besluttet seg for å dra hjem snarest og staben jobbet med å finne raskeste måte. Sundes militærassistent fulgte situasjonen i Oslo løpende, mens Sunde gjennomførte øvrige tjenstlige plikter.

Sunde kom til Gardermoen midt på dagen lørdag 23. juli. Han forteller at han skiftet til uniform og dro direkte til SITSEN på Akershus og fikk informasjon om situasjonen, herunder at ressurser stod til rådighet, at bistandsanmodningene var etterkommet, og reaksjonstider. Fra Akershus dro han ut til de militære styrkene som hadde sikringsoppgaver på forsvarsbygg og i regjeringskvartalet i Oslo sentrum og hadde samtaler med vaktpostene og soldatene. Deretter fulgte han situasjonen videre fra SITSEN. På dette tidspunktet var de viktigste forholdene avklart.

På spørsmål fra kommisjonen om hva han tenkte da han så meldingene fra regjeringskvartalet på nettavisene, svarte Sunde at dette gjorde et sterkt inntrykk. Med sine gode kunnskaper om eksplosiver kunne Sunde konstatere at det dreide seg om en særdeles kraftig sprengladning. Før han gikk til sengs fikk han ubekreftede meldinger om skyting på Utøya, men situasjonen var ikke avklart på dette tidspunkt. Sunde beskriver det som sjokkerende da han lørdag morgen fikk formidlet dødstallene og sammenhengen mellom hendelsene i regjeringskvartalet og Utøya.

På spørsmål fra kommisjonen om hva som var forsvarssjefens og stabens rolle de første dagene, svarte Sunde at det viktigste var å avklare omfanget av situasjonen og ansvarsforholdene. I den forbindelse peker han på betydningen av at statsråden kommuniserte at alle forsvarets ressurser skulle stilles til rådighet for politiet og at alle bistandsanmodninger skulle etterkommes umiddelbart. Dermed fikk man, i følge Sunde, en avklaring av ansvarsforholdet på et tidlig tidspunkt, nemlig at justissektoren ved politiet hadde ansvaret og forsvaret stod i en støtterolle.

På spørsmål om hvilke tanker Sunde gjorde seg i en tidlig fase om ansvarsforhold, og hvilken rolle forsvaret skulle ha, svarte Sunde at han ikke på noe tidspunkt hadde indikatorer som tilsa at det kunne handle om en sikkerhetspolitisk krise. At gjerningsmannen ble pågrepet på et tidlig tidspunkt, gjorde i følge Sunde at situasjonen raskt ble avklart og oversiktlig.

Vurdering av hvordan forsvaret håndterte sin rolle

Sunde innledet med å vise til loggen når det gjaldt detaljer omkring forsvarets håndtering av situasjonen. Han sa han hadde gjort seg mange refleksjoner rundt overraskelsesmomentet knyttet til at dette skjedde en fredag etter arbeidstid i fellesferien. Sundes operative erfaring tilsier at overraskelsesmomentet eller sjokket har påvirkning på beslutningstakerne. Han viste til at forsvaret ikke er en «blålysorganisasjon», altså ikke har noen akutt beredskap, men at beredskap og reaksjonstider er fastlagt knyttet til de militære oppgavene og ressurser.

Sunde kunne tidlig fastslå en god reaksjonsevne som han mente var adekvat i forhold til forutsetningene, gitt i beredskapstider. Han påpekte at forsvaret ikke hadde helikopterberedskap som følge av situasjonen i Afghanistan. Sundes erfaring var at forsvaret snudde seg rundt og at enkeltpersoners reaksjonsevne og bruken av uformelle nettverk var avgjørende for at helikopterstøtte, sprengstoffekspertene og Heimevernet kom på plass så tidlig som de gjorde. Han sa videre at også tilfeldigheter spiller inn på hvor raskt støtten kunne komme på plass. Når det gjelder sprengstoffekspertise, viser Sunde til at det teamet som faktisk var i beredskap på Ørland var de som kom sist til Oslo sentrum. Som etatsleder er Sundes inntrykk at innsikten, viljen og evnen til bistand var stor fra forsvarets side.

Harald Sunde 060312

Sunde viser til at forsvaret stilte opp med de etterspurte kapasiteter på kortere tid enn formelle krav og at dette blant annet skyldes at de relevante avdelingene i politiet og forsvaret kjente hverandre, hadde øvet sammen og kunne mobilisere gjennom uformelle nettverk. I tillegg var liåsonordningene av vesentlig betydning. At det ikke viste seg å være behov for mye av kapasitetene, skyldes i følge Sunde at trusselsituasjonen ble relativt raskt avklart etter at gjerningsmannen ble pågrepet.

Sunde ble spurt om å reflektere rundt forsvarets evne til å bistå politiet i en hypotetisk situasjon med et mer omfattende angrep med større geografisk spredning, eksempelvis mot Oslo og Kårstø. Innledningsvis understreket Sunde at operativ erfaring tilsier at ved et nytt angrep/anslag, så vil dette med sikkerhet være helt annerledes enn 22. juli.

Viktigst for forsvarets oppgave i forhold til sivilt arbeid, er i følge Sunde den preventive dimensjonen, altså forsvarets evne til å reagere på et varsel gjennom å forhindre eller vanskeliggjøre anslag. Hvis anslaget først er en realitet, vil det være snakk om damage controll/håndtering av situasjonen i lys av det som har skjedd. Da må forsvarets evne til å sette seg inn i ulike typer situasjoner og scenarier være til stede. Sunde peker på at forsvaret må innrette sin virksomhet i forhold til de spesielle oppgaver som forsvaret er gitt, men at all beredskap skal være tilgjengelig for sivile formål, slik at det skal være mulig å bruke forsvarets kapasiteter ved behov. I den forbindelse viste Sunde til at vi ikke lenger har invasjonforsvar i Norge, men et innsatsforsvar som har en viss evne til å bistå politiet med vakt og sikring, og en viss evne til å bistå politiet i kontraterror operasjoner.

Sunde utdypet dette med å forklare at det er to nivåer i HV. Den ene er områdestrukturen, som er lokalt forankret og knyttet til objekter og treningsstandarder. Den andre er HVs innsatsstyrker, som kan bistå politiet med vakt og sikring. Ut over dette kan øvrig militær kapasitet som måtte være i nærheten styres inn til aktuelle områder. Dette kan for eksempel være tilfeldige lokale fartøyer, kystvakt, fly for overvåking (Orion P3) transportfly og kampfly (PODene).

Når det gjelder kontraterrorinnsats, er det Forsvarets spesialkommando som har den nødvendige utdanning, trening og utrustning til å gjennomføre slike oppdrag. Disse styrkene benyttes i betingede situasjoner, ikke i preventive oppdrag.

Sunde fikk spørsmål fra kommisjonen om bemanningen i forsvarsstaben og SITSEN var tilfredsstillende med tanke på at det var i fellesferien. Til dette svarer Sunde at SITSEN har en kontinuerlig vaktfunksjon for å utføre militære oppgaver, og i forhold til disse oppgavene anser han bemanningen som adekvat. Sunde tilføyer at SITSEN skal speile FOH som har kommandokontroll knyttet til operasjoner hjemme og internasjonalt. SITSENS oppgave er å vise situasjonsbildet til militærledelse, departement og politikere.

På oppfølgingsspørsmål fra kommisjonen om han hadde svart det samme dersom 22. juli hadde utviklet seg til å bli en sikkerhetspolitisk krise, svarer Sunde ja. Han viser igjen til forutsetningene som ligger til grunn for forsvarets beredskap, herunder vaktbemanning og beredskapstider på militære kapasiteter. Disse er basert på trusselbildet og sårbarheter i samfunnet på det aktuelle tidspunkt. Det var i følge Sunde slike vurderinger som lå til grunn for beredskapskapasiteten i forsvaret 22. juli, og således mener han det i etterpåklokskapens lys ikke er grunn til å si at bemanningen ikke var tilfredsstillende.

Sunde fikk spørsmål om han mener forsvaret har de nødvendige rammeverk og hjemler for å utføre proaktive tiltak. Når det gjelder bistandsinstruksen viste Sunde til at denne er delt inn i tre nivåer: Administrativ og operativ (avgjøres av etaten selv) og håndhevelsesbistand (trenger politisk avklaring). Overordnet mener Sunde at bistandsinstruksen fungerer godt, særlig når det gjelder beskrivelse og prosedyrer for håndhevelsesbistand, men at det kan være hensiktsmessig med forenklinger når det gjelder etatens eget handlingsrom. Han mener eksempelvis at det ikke er noen grunn til å skille strikt mellom administrativ og operativ bistand.

Sundes erfaring fra blant annet tiden i FOHK tilsier at forsvaret og politiets kunnskap om hverandre og deres evne til raskt å etablere dialog på operativt nivå er et vitalt punkt, særlig når det kommer til maktanvendelse. Han mener derfor at forsvarets tilknytning til POD gjennom fungerende liásonordninger begge veier er viktig for at bistandsanmodninger raskt skal kunne ekspederes. I følge Sunde viste 22. juli at en mer robust liásonordning er nødvendig.

Sunde ble spurt om bakgrunnen for at forsvaret 22. juli kl 1730 innførte terrorberedskap ALFA, mens FOH allerede en time tidligere hadde innført samme terrorberedskap ved eget hovedkvarter. Sunde forklarte at dette terrorberedskapsnivået innebærer forsterket vakthold og sikring av militære installasjoner med de ressurser som er til rådighet, og at heving av terrorberedskapsnivået til ALFA kan gjøres av den enkelte avdeling i forsvaret og således ikke innebærer noen høy terskel for forsvaret.

På spørsmål om bakgrunnen for SITSENs tilbakekallelse av terrorberedskapsnivå BRAVO senere på kvelden svarte Sunde at han ikke hadde satt seg inn i diskusjonene rundt denne beslutningen, men at dette er en del av evalueringsprosessen i organisasjonen blant de som var tilstede.

Kommisjonen ønsket Sundes syn på hvorfor forsvaret hevet terrorberedskapen i tråd med retningslinjer fra BFF-en, mens sivil sektor ikke tok i bruk sivilt beredskapssystem og hevet terrorberedskapen tilsvarende. Sunde sa på generelt grunnlag at han trodde dette hadde sammenheng med en betydelig kulturforskjell mellom forsvar og sivile myndigheter. Han utdypet dette med å si at forsvaret gjennom øvelser har fått en mental tankegang rundt beredskap som en del av bedriftskulturen, mens sivil side er mer «blålysinrettet» og ikke har samme kultur for å planlegge og tenke beredskap knyttet til større situasjoner og kriser. Sunde illustrerte dette ved å vise til en situasjon der han og nå avdøde politimester Truls Fyhn skulle lage og tegne et scenarie i forbindelse med en øvelse. Fyhns kommentar: «Men Sunde, har du skjellig grunn til mistanke?», mener Sunde på en humoristisk måte illustrer de to etatenes ulike oppfatninger rundt jusen og hvordan man tenker i beredskapssammenheng. Sunde mener det er enklere å gjennomføre tiltak i en organisasjon som har beredskap som en hovedfunksjon, fordi man har vært gjennom tankeprosessen før og er forberedt på å handle ved uforutsette hendelser.

Sunde ble spurt om han kjenner til innholdet i sivil beredskapssystem, og hvorvidt han anser at tiltakene som beskrives her er fornuftige. Sunde sa han ikke kjenner detaljene i SBSen og derfor ikke ville karakterisere dette løssluppet. Han understreket at det operative kaos, eller «the fog of war», er uunngåelig i en situasjon som 22.juli, men ettersom gjerningsmannen ble pågrepet etter få timer, løftet «the fog of war» seg relativt raskt og man fikk oversikt over situasjonen.

Han mente derfor det er viktig at kommisjonen går systematisk gjennom beredskapstiltakene og forholder disse til den aktuelle situasjonen 22. juli, ut fra forutsetningene som var lagt til grunn.

Harald Sunde 060312

Kommisjonen hadde et mer konkret oppfølgingsspørsmål knyttet til at Oslo politidistrikt ihht SBS skulle utføre objektsikring, men ikke hadde tilstrekkelige ressurser, og om politiet i en slik situasjon, ikke burde meldt et bistandsbehov til forsvaret på et mye tidligere tidspunkt. Sunde fortalte at dette spørsmålet har vært behandlet i fagmilitært råd. Et viktig forbedringspunkt herfra er at bistandsanmodninger må komme umiddelbart i kritiske situasjoner, slik at de samlede ressursene samfunnet har til rådighet brukes optimalt. Prosedyrene hos politiet må legge til rette for dette. At dette ikke skjedde 22.7 mener Sunde kan skyldes at det å anmode forsvaret om bistand altfor ofte kobles med utilstrekkelighet, noe som gir en for høy terskel for å melde. Sundes erfaring er at holdningen til å øve, og forståelsen for betydningen av å involvere forsvaret på et tidlig tidspunkt, varierer blant politimestrene.

På spørsmål om informasjon fra e-tjenesten rundt gjerningsmann og trusselsituasjonen 22. juli var tilfredsstillende, svarte Sunde at han avventer endelig evaluering fra forsvarets side. Han trakk likevel frem to punkter der han mener e-tjenesten har fungert bra. For det første var e-tjenesten raskt ute med å undersøke om det fantes spor i utlandet, og for det andre ble forbindelsen mellom e-tjenesten og PST raskt etablert. På oppfølgingsspørsmål om forsvarsstaben mottok vurderinger fra e-tjenesten, for eks knyttet til muligheten for flere angrep, svarte Sunde at han ikke var kjent med at det var fremlagt denne type vurderinger.

Erfaringspunkter og lærdommer med tanke på fremtiden

Som et viktig læringspunkt fremhever Sunde betydningen av sammenheng mellom sivile og militære beredskapsbestemmelser. Basert på den generelle utvikling i trussel og såbarhetsituasjonen i samfunnet, mener Sunde det må være større harmoni mellom sivile og sikkerhetspolitiske kriser, og hele samfunnets evne til innsats. Systemet må i mye større grad enn i dag betraktes som en helhet når det gjelder beredskapsarbeidet. For å komme dit må det utvikles gjensidig kunnskap og forståelse av ansvar og kapasitet. I tillegg gjenstår mye planarbeid. Fremtidige kriser kan få helt nye dimensjoner og det er derfor av stor betydning å få på plass kriterier som skal ligge til grunn for ansvarsforhold, slik at roller og oppgaver kan avklares på et tidlig tidspunkt. Ofte får krisene virkninger langt utover sin egen dimensjon, noe som krever en tverrsektoriell evne til kommunikasjon og forståelse. Sunde opplyser at forsvaret for tiden er i dialog med sikkerhetspolitisk avdeling i FD om avgrensingsproblematikk, og hvilke kriterier som skal ligge til grunn.

Sunde understreker også at fra forsvarets side er det viktig å skille mellom tilgjengelige kapasiteter og beredskapstider. Beredskapskrav utover det som en sikkerhetspolitisk krise krever, er så ressurskrevende at det nødvendigvis vil gå på bekostning av forsvarets øvrige virksomhet. Dette gjelder eksempelvis spørsmålet om operativ helikopterbistand som er svært kostbart. Derfor er det viktig at forholdet mellom eierskap og bruk er avklart av storsamfunnet.

Sunde opplyser at forsvaret jobber med et nytt planverk, Operasjonsplan Norge, om hvilke militær innsatser som kreves på ulike nivåer. Dette er i følge Sunde et nybrottsarbeid i form av en ressursdisponeringsplan som ville kunne utvikle seg til en operasjonsplan med konkrete scenarier. Et eksempel på tema som behandles i denne planen er objektsikring. Dersom militær etterretning eller politiet mottar et varsel om anslag mot Norge, vil den preventive funksjonen være viktig, sivilt og militært. Forsvaret har i dag et viktig nøkkelpunkt. Øvrige objekter som HV skal sikre utpekes på lokalt nivå gjennom fylkenes beredskapsnemnder og lokal politimester og kan eksempelvis være det lokale

Harald Sunde 060312

postkontoret. Sunde og militærfaglig råd er av den oppfatning at systemet kan forbedres dersom objektene på sentralt og lokalt nivå prioriteres og fordeles på forhånd. I tillegg må hjemmelsgrunnlag for at forsvaret skal kunne komme til objektet og øve på det, sikres. Et eksempel på et distriktsobjekt som det ikke er definert som et nøkkelpunkt, men med kritisk betydning for samfunnet, er Stortinget. Prioritering og fordeling av objekter bør i følge Sunde gjøres lokalt ut fra nasjonale føringer. Han anser at det er først når de som bor nært objektene kan bruke sin lokalkunnskap for å sikre disse, at vi får en adekvat objektsikring.

Etter Sundes syn er kvalitetsreformen i HV med tre oppbud, en innsatsstyrke, forsterkningsstyrke og oppfølgingsstyrke, dels misvisende fordi det fordekker den lokale forankringen i HVs sikringsoppdrag.

Politiet og det militære inngår i en koordinert beredskapsplanlegging som skal sikre infrastruktur. I følge Sunde er det viktigste for å forbedre beredskapsordningen for Norge etter 22. juli forberedelse og trening. Beredskapstidene er satt ut fra de militære oppgavene, men 22. juli viste at det reageres spontant slik at kapasitetene bygges opp suksessivt og raskere enn det som var forutsatt.

Kommisjonen spurte om Sunde opplever at forsvaret har den fleksibilitet de trenger for å håndtere bistandsanmodninger fra politiet. Sundes opplevelse var at kunnskap om hverandres ressurser er kritisk for at forsvaret kan fokusere på resultat og ikke funksjon. I følge Sunde er det FOH som er best rustet til å vurdere hvordan oppdraget best kan løses ut fra de tilgjengelige ressurser. For eksempel kan en stridsvogn være riktig bistand når politiet skal hindre ferdsel ifbm et ras. For å opparbeide den nødvendige gjensidige forståelsen, peker Sunde på betydningen av operativ tilstedeværelse fra politiet i FOH. Det samme gjelder utarbeidelse av hensiktsmessige planprosesser, og ikke minst øvelser.

Kommisjonen brakte på nytt inn temaet nasjonal objektsikringsplan og ønsket å bringe klarhet i forholdet mellom eierens sikringsansvar og HVs ansvar. Sunde svarte at utfordringen kan være at objekteier ikke alltid tillater øving på objektet, og han anmoder kommisjonen om å gjennomgå hjemmelsgrunnlaget, slik at man sikrer at HV kan øve på objektet og eventuelt pålegge sikring. Sunde gjentar at det er behov for at det tas et nasjonalt initiativ for å sammenstille et antall kritiske objekter, i tillegg til de som forsvaret har ansvar for å sikre i dag, som HV får i oppgave å sikre. Innenfor de enkelte HV-områder må det drives regelmessig øving på disse objektene. Da vil man i følge Sunde kunne ta unna en betydelig sikringsoppgave. Hvem som skal ta et slikt initiativ er ikke klart, men Sunde mener det er en forutsetning at en sivil myndighet gis et ansvar for dette.

Sunde understreker at det er først når man har en helhetlig plan på plass at det sivile beredskapssystemet kan evalueres.

Kommisjonen ba Sunde kommentere nedleggelsen av HV016 og betydningen av denne beslutningen for forsvarets beredskap 22. juli. Sundes korte svar på dette var at det ikke ville utgjort noen forskjell dersom HV016 hadde vært operative. Han utdypet dette med å gjøre rede for til årsaken til nedleggelsen, som var at HV016s to oppgaver var falt bort.

HV016 hadde fra 80-tallet en spesiell funksjon som militær livvakt og eskorte for militært nøkkelpersonell ved norske forsvarskommandoer relatert til en trussel fra sovjetiske spesialstyrker (spetsnas) som var spesialtrent for å likvidere denne type nøkkelpersonell. Sekundært skulle HV016 løse HVs øvrige oppgaver som handlet om å sikre mobilisering av forsvaret. Så kom omstillingen av forsvaret som betød at

Harald Sunde 060312

mobiliseringsforsvaret forsvant og ble erstattet med et innsatsforsvar som hadde behov for en annen type støtte fra HV. Som en konsekvens av dette ble HVs oppdrag endret fra å sikre mobilisering til å sikre objekter, samt terrorberedskap. MP og spesialstyrkene fikk ansvaret for livvakt for nøkkelpersonell som var igjen i forsvaret. HV016 ble innlemmet i HVs innsatsstyrker, og stod i praksis tilbake uten egne oppgaver. Samtidig hadde det dannet seg en oppfatning i HV016 at de hadde en oppgave knyttet til kontraterror. I følge Sunde var dette aldri en formell oppgave som HV016 hadde, og som de heller aldri hadde forutsetninger for å kunne løse. Denne type oppdrag krever i følge Sunde helt spesiell utdanning og trening og er ikke egnet for deltidssoldater. Situasjonen var i følge Sunde kjent for HVs ledelse, men ble som følge av den store omstillingsprosessen i HV ikke prioritert å gjøre noe med før Sunde tiltrådte. Da troppestyrken HV016 ble lagt ned ble personellet tilbudt å gå over i HV innsatsstyrker, ifht HVs nye oppgaver. Dette falt i følge Sunde mange tungt for brystet. Mange, særlig i Oslo, avlo å gå inn i HVs innsatsstyrker. Sunde har registrert at representanter fra HV016 i etterkant av 22. juli har forsøkt å legalisere at de hadde et oppdrag som kontraterror styrke, en oppgave de etter hans oppfatning aldri har hatt. I tillegg har de hevdet at de har en annen reaksjonstid enn HV forøvrig, noe Sunde mener en rekke operasjoner i HV har vist at ikke er tilfellet. Sunde mener det ville vært ressursløseri fra forsvarets side å bruke så mye penger på så få, i forhold til bredden i de formelle oppgaver som er gitt HV.

På spørsmål om han anser at den samlede helikopterberedskapen var tilfredsstillende 22. juli, svarer Sunde nei. Han understreket igjen at beredskapen i forsvaret baseres på å støtte bistandsinstruksen. Som følge av at Afghanistan operasjonen krevde helikopterbistand, ble beredskapen på Rygge hevet for å avbøte dette. Når det gjelder ansvarsdelingen mellom forsvaret og politiet når det gjelder terrorberedskap, sier Sunde at politiet kan ha en rolle ifht overvåking osv., mens operativ håndhevelsesbistand i skarpe oppdrag krever militære kapasiteter. Samtidig understreker han betydningen av å se systemet som en helhet og at forsvaret trener tett med politiets kapasiteter. Sunde mener altså at utvidet sivil beredskap knyttet til skarpe kontra-terror operasjoner, forutsetter forsterkning av forsvarets helikopterkapasitet.

Sunde fikk spørsmål om oppetid på helikoptrene og antall helikoptre som er nødvendig for å ha full helikopterberedskap. Sunde sier dette er ren matematikk og avhenger av blant annet helikoptertype, bakketid, vedlikeholdstimer per flytime, flytid, levetid og antall flyvere. Eksempelvis, med den amerikanske helikoptertypen Black Hawk mener Sunde det vil være nødvendig med en minimumsløsning på åtte helikoptre i beredskap for å støtte FSK og beredskapstroppen. Brukes mer avanserte helikoptertyper, vil det være nødvendig med flere. Sunde understreker at «et helikopter er ikke et helikopter». Det er behov for helt ulike helikoptre og mannskap, avhengig av type oppdrag. Overvåkning, en flyvende datamaskin, vil typisk kunne være en politioppgave, mens beredskap for å håndtere et luftbårent angrep inn mot et objekt er noe helt annet, både når det gjelder risiko og flytekniske ferdigheter. Sunde mener det er urealistisk at politiet skal holde seg med denne type ressurser alene.

Sunde fikk spørsmål om hans syn på muligheten for å benytte sivil helikopterkapasitet i militære oppdrag i Norge, for eksempel som transportstøtte til FSK og beredskapstroppen. Sunde viste til at det tidligere har vært forsøkt å trekke på sivil helikopterberedskap fra Nordsjøen, men at dette både er veldig dyrt, gitt at kommersielle selskaper ikke sitter med en operativ beredskap, og at det heller ikke er spesielt godt egnet til å transportere militært personell eller politi til innsats. For evakuering i en nødsituasjon vil slike alternativ etter Sundes oppfatning være mer aktuelt. For å bedre beredskapen mener Sunde at sivile transportfly kan være vel så aktuelt i et kost-nytte perspektiv. I så fall må beredskapssystemet inkludere hjemler for rekvirering av denne type transportbistand.

Harald Sunde 060312

Sunde fortalte at forsvaret løpende arbeider med å øke anti-terror beredskapen, og at transport er underordnet volumbegrensninger i denne sammenheng. Olje og gassinstallasjoner i Nordsjøen er i følge Sunde ekstremt kompliserte objekter og krever svært spesialisert kompetanse

Likevel mener Sunde det er fornuftig og mulig å bedre transportsituasjonen. Som eksempel nevner Sunde forlengelse av flystripen på Rena med 300-400 meter.

Kommisjonen viste til at Sunde var med i Tsunamiutvalget og spurte om han hadde noen refleksjoner rundt denne erfaringen, og mer spesifikt til etableringen av Regjeringens kriseråd og krisestøtteenheten. Sunde sier at han anså KSE som et siste kompromiss som det var heftet skepsis til.

Sunde har erfart at grensen mellom sivil krise og sikkerhetspolitisk krise er krevende å definere, og at det er vanskelig å få en konstruktiv dialog med JD om disse spørsmålene. Han mener det er viktig å rette fokus mot hvordan man kan vitalisere og vedlikeholde kunnskapen i de viktige strukturene som skal håndtere kriser på regjeringsnivå, inkludert i departementene.

Når det gjelder HVs fremtidige rolle, understreker Sunde betydningen av at den pågående nasjonale kartleggingen av sivile objekter resulterer i en klarhet i hva som er HV sine objekter, slik at de enkelte HV områder kan utrustes og øve målrettet i forhold til dette ansvaret. Dette vil etter Sundes og det fagmilitære råds oppfatning være en fornuftig bruk av heimevernets ressurser, som tilfører en betydelig merverdi for samfunnet. I lys av dette understreker Sunde at kompetanse og ambisjon for HV er viktigere enn antallet soldater.

Sunde avslutter med å vise til egen erfaring fra Tsunamiutvalget, som kommisjonen kan ta med seg i sitt videre arbeid. Som medlem av utvalget opplevde han at informasjonstilflyten etterhvert ble så stor at man begynte å møblere informasjonsflommen i eget hode, slik at man kunne risikere å holde fast ved bestemte oppfatninger, uavhengig av endringer i faktagrunnlaget. For å unngå å peke ut retninger basert på antipatier og sympatier som kan virke inn på dømmekraften, var Sundes erfaring at medlemmene måtte ta et oppgjør med deg selv for å holde fokus på faktagrunnlaget.

Intervjuet ble avsluttet kl. 1425.

Gjennomlest og akseptert som et dekkende referat,

Sign intervjubjekt

Sign referent